

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

**جریان سیاست‌نامه‌نویسی در تاریخ
اندیشه سیاسی سده‌های میانه ایران**

(مبستگی اقتصاد و سیاست و اندیشه)

تألیف:

محمد رضا مرادی طابری

انتشارات
تعمیر علم
۱۴۰۳

برق‌نگاه	: برقی‌نگاه، محمدرضا، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: جریان سیاست‌نامه‌نویسی در تاریخ اندیشه سیاسی معاصر ایران (همبستگی اقتصاد و سیاست و اندیشه) / تألیف محمدرضا برقی‌نگاه
مشخصات نشر	: تهران: نشر طبع، ۱۳۶۶.
مشخصات ظاهری	: ۳۳۱ ص.
شابک	: 978-800-8127-63-6
روشنیت فهرست‌نویسی	: آبی
یادداشت	: کتابخانه
عنوان دیگر	: اندیشه سیاسی معاصر ایران (همبستگی اقتصاد و سیاست و اندیشه)
موضوع	: علوم سیاسی - ایران - تاریخ
موضوع	: Political science - Iran - History
موضوع	: اسلام و سیاست - ایران - تاریخ
موضوع	: Islam and politics - Iran - History
موضوع	: طبقات اجتماعی - ایران - تاریخ
موضوع	: Social classes - Iran - History
رده‌بندی دکن	: ۱۳۶۶ / ۸۲، ۸۳
رده‌بندی اونس	: ۳۲ / ۵۰، ۱۶۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۰۷۸۱۳۲

انستیتوت
تمدن‌علم

جریان سیاست‌نامه‌نویسی در تاریخ اندیشه سیاسی سده‌های میانه ایران

(همبستگی اقتصاد و سیاست و اندیشه)

تألیف: محمدرضا مرادی طادی

صفحه‌آرایی: مهدی شکری

چاپ: آزاده

لیتوگرافی: ترنج رایانه

تیراژ: ۳۳۰ جلد

نوبت چاپ: دوم ۱۴۰۳

شابک: ۶-۵۲-۸۱۲۷-۶۰۰-۹۷۸

خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان شهدای ژاندارمری

پن‌بست گرانفر پلاک ۴ تلفن: ۶۶۴۱۲۳۵۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار: سخنی و سپاسی
۱۳	مقدمه: ساختار پژوهش
۱۵	نگاهی به ادبیات تحقیق: پیشینه پژوهی
۲۵	پروبلماتیک تحقیق: نقشه راه
۲۹	فصل اول: نظریه و روش
۲۹	۱- قاب نظری
۳۷	۲- مسأله روش
۴۱	روش شناسی خوانش متن
۴۲	الگوی اشتراوس
۴۷	اسکینز علیه اشتراوس
۵۳	الگوی اسکینز
۵۹	تاریخنگاری اندیشه
۷۵	فصل دوم: هنگامه تدوین
۷۵	مقدمه: تحریر محل نزاع
۷۶	سیاست نامه نویسی
۱۰۱	منابع تدوین متون سیاست نامه‌ای
۱۱۰	تاجنامه نویسی
۱۱۸	آیین نامه نویسی
۱۲۲	رسالات در آیین کشورداری
۱۲۸	نتیجه گیری

فهرست مطالب • ۵

۲۵۶..... جغرافیای تاریخی سیاست‌نامه‌نویسی

۲۶۰..... هندسهٔ سیاست: از قلمرو تجربه تا ساحتِ مفاهیم

۲۷۱..... نتیجه‌گیری: تعمیم نظری

فصل ششم: الگوی حکمرانی در سیاست‌نامه‌نویسی..... ۲۷۵

۲۷۵..... مقدمه

۲۷۷..... حکومت

۲۸۰..... الگوی حکمرانی

۲۸۲..... سازمان حکومت و رویه‌های حکمرانی

۲۹۲..... وزارت

۳۰۰..... نظام دیوان و دفتر

۳۰۸..... ارتش

۳۱۴..... نتیجه‌گیری

۳۱۷..... نتیجه‌گیری

۳۲۷..... منابع و مآخذ

www.ketab.ir

سخنی و سپاسی

تحقیق پیش رو تبعی است در تاریخ اندیشه سیاسی سده‌های میانه ایران اسلامی؛ که خود را وقف واکاوی وجوهات مختلف بخش کوچکی از آن کرده است. پرسشی که تمام این تحقیق پیرامون آن شکل گرفته است از جهاتی بسیار ساده است: سیاست‌نامه‌نویسی؟ اما اگر چه در بدایت امر ساده می‌نماید ولی وقتی که کار آغاز می‌شود و محقق پای در اقیانوس متون و رساله‌ها و نظریات و عقاید می‌گذارد، به عینه می‌بیند که علی‌رغم تلاش‌های بسیاری که در یک سده گذشته در حوزه تاریخ‌نگاری اندیشه سیاسی سده‌های میانه ایران و اسلام انجام شده است اما معهدا هنوز هم نقاط تاریک متعددی در این زمینه وجود دارد. لذا آن خوش‌بینی اولیه با محک واقعیت زائل می‌شود و پرسش آغازین سهل و ممتنع می‌نماید.

برای نمونه، محقق در فرایند تحقیق با پرسش‌هایی متعدد و متکثر روبرو می‌شود که در ادبیات موضوعی این حوزه - سیاست‌نامه‌پژوهی - عموماً، و حتی تا کنون، هیچ اشاره‌ای بدان‌ها نشده است و غالباً به تکراریات بسنده شده است. پرسش از خاستگاه اجتماعی سیاست‌نامه‌نویسی، طبقاتی که حاملان تاریخی آن بوده‌اند، ساختارهای اقتصادی‌ای که بر روند تولید، بازتولید، توقف یا زوال آنها موثر بوده‌اند، و شاید مهمترین نکته، چگونگی قرائت و فهم مفاهیم سیاست‌نامه‌ای و پویامندی‌های درونی آن. این اثر تلاشی است کوچک برای پاسخ دادن به چنین پرسش‌هایی و پرداختن به چنین دغدغه‌هایی.

در همین راستا، و برای پاسخ به آن پرسش‌ها و چنان دغدغه‌مندی‌هایی، پرسش از سرشت سیاست‌نامه‌نویسی، در همبستگی سه مؤلفه اقتصاد و سیاست و اندیشه، و کشف منطق درونی سیاست‌نامه‌نویسی موضوع این پژوهش قرار گرفته است. در اینجا عبارت «کشف منطق درونی سیاست‌نامه‌نویسی» در تاریخ اندیشه سیاسی سده‌های میانه ایران اسلامی حائز اهمیت بسیار است چرا که عمده‌ترین وجه افتراق این پژوهش با آثار استاد طباطبایی است. من بر خلاف ایشان از بنیان‌های ایرانشهری آغاز کرده‌ام اما سیاست‌نامه‌نویسی را نه بان صرف تداوم آن سرچشمه فکری قلمداد نکرده‌ام، بلکه آن را در بستر مناسبات عینی و ساختارهای اقتصادی - اجتماعی - سیاسی سده‌های میانه و بر مبنای منطق درونی تولید و بازتولیدشان تحلیل کرده‌ام.